

ΟΙ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΕΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΕΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΔΡΑΓΓΙΩΤΗ

Διευθυντή Διαχείρισης Κινδύνων
Τράπεζα Πειραιώς

Στο νέο πλαίσιο υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων που προτείνεται από την Επιτροπή Βασιλείας, γίνεται για πρώτη φορά αναφορά στο λειτουργικό κίνδυνο και προβλέπονται ξεχωριστές κεφαλαιακές απαιτήσεις βάσει αντίστοιχων μεθοδολογιών μέτρησης.

Τι όμως αναγνωρίζει η επιτροπή ως λειτουργικό κίνδυνο; Γενικά, οι ορισμοί που αφορούν λειτουργικό κίνδυνο χαρακτηρίζονται από ασάφεια. Μέχρι πρόσφατα, υπήρχε η θεώρηση, ότι ο λειτουργικός κίνδυνος αφορά εκείνα τα είδη των κινδύνων που δε μπορούν να χαρακτηρισθούν είτε ως κίνδυνοι αγοράς, είτε ως πιστωτικοί κίνδυνοι.

Με το νέο εποπτικό πλαίσιο γίνεται ένα σημαντικό βήμα στην απόδοση ενός ορισμού για το λειτουργικό κίνδυνο. Κρίνεται σκόπιμο, ο ορισμός αυτός να δοθεί στην αγγλική, επειδή ακόμα και μια μικρή διαφοροποίηση στην απόδοση των εννοιών μπορεί να οδηγήσει σε απόκλιση συμπερασμάτων:

“operational risk is the risk of direct or indirect loss resulting from inadequate or failed internal processes, people and systems or from external events”

Αν επιχειρούσαμε να αποδώσουμε τον παραπάνω ορισμό στην ελληνική γλώσσα θα λέγαμε ότι:

“ο λειτουργικός κίνδυνος αφορά άμεσες ή έμμεσες απώλειες ως αποτέλεσμα προβληματικών

εσωτερικών διαδικασιών και συστημάτων, ανθρωπίνης συμπεριφοράς, ή εξαιτίας άλλων εξωτερικών παραγόντων”

Σημειώνεται ότι ο παραπάνω ορισμός της Επιτροπής δεν περιλαμβάνει κινδύνους στρατηγικής (strategic) και φήμης (reputation).

Είναι σίγουρο, ότι κι αυτός ο ορισμός περιέχει αρκετά γενικές περιγραφές, γι' αυτό θα ήταν ίσως σκόπιμο να δοθούν συγκεκριμένα παραδείγματα περιπτώσεων απωλειών που θα εντάσσονταν σύμφωνα με την Επιτροπή Βασιλείας στην ενότητα του λειτουργικού κινδύνου:

- απώλειες λόγω διαχειριστικών σφαλμάτων όπως π.χ. η διαβίβαση εντολής πληρωμής σε λανθασμένο αποδέκτη,
- ποινές λόγω μη συμμόρφωσης με ισχύοντα εποπτικά και νομοθετικά πλαίσια,
- φυσικές καταστροφές, σεισμοί, πυρκαγιές κ.λπ.
- απώλειες ή ποινές από καταδικαστικές αποφάσεις δικαστικών αρχών, μετά από προσφυγή πελατών,
- προβληματική λειτουργία υπολογιστικών συστημάτων,
- περιπτώσεις εξαπάτησης είτε από το προσωπικό της Τράπεζας είτε από το εξωτερικό περιβάλλον.

Αναφορικά με το πλαίσιο του 1988, η Επιτροπή Βασιλείας ισχυρίζεται ότι τα ποσοστά στάθμησης

κεφαλαιακών απαιτήσεων που είχε καθορίσει και που σχετίζονταν περισσότερο με τον πιστωτικό κίνδυνο, ήταν σκόπιμα υψηλότερα για να καλύπτουν παράλληλα και “άλλης μορφής κινδύνους” εκτός από τους πιστωτικούς. Καθώς λοιπόν στο νέο εποπτικό πλαίσιο προτείνονται συγκεκριμένες μεθοδολογίες αποκλειστικά για τον πιστωτικό κίνδυνο, μένουν ακάλυπτοι αυτοί οι άλλης μορφής κίνδυνοι.

Η Επιτροπή επικαλείται ως πρόσθετους λόγους ιδιαίτερης αναφοράς στο λειτουργικό κίνδυνο, την αύξηση της συνθετότητας και του εύρους των τραπεζικών εργασιών και την ολοένα και μεγαλύτερη χρήση της υπολογιστικής τεχνολογίας.

Σε ό,τι αφορά τις μεθοδολογίες μέτρησης του λειτουργικού κινδύνου, η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι αυτές βρίσκονται σε πρώιμα στάδια ανάπτυξης και γι' αυτό ενθαρρύνει όλους τους εμπλεκόμενους φορείς να προτείνουν υποψήφιες λύσεις. Η ίδια εισηγείται τρεις εναλλακτικές μεθοδολογίες αποτίμησης:

1. Τη μέθοδο του Βασικού Δείκτη (Basic Indicator Approach)
2. Την Τυποποιημένη Μέθοδο (Standardised Approach)
3. Τη μέθοδο της Εσωτερικής Μέτρησης (Internal Measurement Approach)

Η επιτροπή προτείνει την πρώτη μέθοδο μόνο για τις τράπεζες με μικρό εύρος δραστηριοτήτων και περιορισμένη τοπική παρουσία, ενώ ενθαρρύνει τις υπόλοιπες να προχωρήσουν στην τρίτη εναλλακτική μέθοδο. Η ενθάρρυνση υλοποιείται μέσω των σημαντικά μικρότερων κεφαλαιακών απαιτή-

σεων που θα απαιτούνται με την τρίτη μέθοδο συγκριτικά με την πρώτη. Επειδή όμως για την εφαρμογή της τρίτης εναλλακτικής μεθόδου θα απαιτηθεί σημαντικό χρονικό διάστημα (μέχρι να υπάρξει η απαραίτητη υποδομή), προτείνεται ως μεταβατικό στάδιο η δεύτερη εναλλακτική μέθοδος.

Στην εισήγησή της η επιτροπή (Ιανουάριος 2001) προβλέπει ότι οι κεφαλαιακές απαιτήσεις θα αποτελούν περίπου το 20% των συνολικών κεφαλαιακών απαιτήσεων, ωστόσο, μετά από διαμαρτυρίες πολλών τραπεζικών ιδρυμάτων, ανακοινώθηκε (Ιούνιος 2001) ότι αυτό το ποσοστό θα είναι σημαντικά μειωμένο.

Στη συνέχεια θα ήταν σκόπιμη μια συνοπτική περιγραφή των τριών εναλλακτικών μεθόδων.

1η Μέθοδος: Στη μέθοδο του Βασικού Δείκτη οι κεφαλαιακές απαιτήσεις θα υπολογίζονται από τον πολλαπλασιασμό ενός οικονομικού δείκτη αντιπροσωπευτικού της δραστηριότητας του τραπεζικού ιδρύματος (π.χ. gross income) και συνεπώς και της αντίστοιχης έκθεσης στο λειτουργικό κίνδυνο, επί έναν σταθερό συντελεστή α . Έτσι, οι κεφαλαιακές απαιτήσεις θα υπολογίζονται από μία σχέση της μορφής:

$$\text{Κεφαλαιακές απαιτήσεις} = \alpha * \text{Gross Income}$$

2η Μέθοδος: Στην τυποποιημένη μέθοδο, προτείνεται εξειδίκευση των συντελεστών κατά τραπεζική δραστηριότητα και χρήση διαφορετικών οικονομικών δεικτών κατά περίπτωση. Ο παρακάτω πίνακας δείχνει τους αντίστοιχους οικονομικούς δείκτες κατά

Business Units	Business Lines	Indicator
Investment Banking	Corporate Finance	Gross Income
	Trading and Sales	Gross Income
Banking	Retail Banking	Annual Av. Assets
	Commercial Banking	Annual Av. Assets
	Payment and Settlement	Annual Av. Throughput
Others	Retail Brokerage	Gross Income
	Asset Management	Total Funds Under Management

διαχειριστική μονάδα και είδος δραστηριότητας.

Για κάθε είδος δραστηριότητας προτείνεται ειδικός συντελεστής β που πολλαπλασιαζόμενος με τον αντίστοιχο οικονομικό δείκτη θα δίνει τις κεφαλαιακές απαιτήσεις της συγκεκριμένης δραστηριότητας. Για παράδειγμα οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για το Retail Brokerage θα είναι:

$$\text{Κεφ.απαιτ. Retail Brokerage} = \beta_{\text{Retail Brokerage}} * \text{Gross Income}_{\text{Retail Brokerage}}$$

Το σύνολο των κεφαλαιακών απαιτήσεων θα προκύπτει από το άθροισμα των επιμέρους κεφαλαιακών απαιτήσεων για κάθε δραστηριότητα.

3η Μέθοδος: Στη μέθοδο της Εσωτερικής Μέτρησης, η τράπεζα στηριζόμενη στον τρόπο κατανομής των τραπεζικών δραστηριοτήτων σύμφωνα με την προηγούμενη μέθοδο, θα υπολογίζει από ιστορικά δεδομένα και για συγκεκριμένες περιπτώσεις απωλειών (loss events) τις παρακάτω παραμέτρους:

1. Πιθανότητα να συμβούν ανάλογες περιπτώσεις στο επόμενο διάστημα έτους (probability of event)
2. Μέση απώλεια ανά περίπτωση (loss given event)

Αν για παράδειγμα στη διάρκεια ενός έτους μία στις χίλιες πληρωμές μιας διαχειριστικής μονάδας κατευθύνεται σε λάθος παραλήπτη και κατά μέσο όρο η τράπεζα έχει απώλειες δέκα χιλιάδων ευρώ από κάθε τέτοια λανθασμένη πληρωμή, τότε οι κεφαλαιακές απαιτήσεις θα είναι ανάλογες του γινομένου του αριθμού των συγκεκριμένων συναλλαγών σε ένα έτος, επί την πιθανότητα να συμβεί το γεγονός (0,1%), επί τη μέση απώλεια ανά περίπτωση (10,000 ευρώ).

Θα πρέπει ίσως να επισημανθεί ότι η Επιτροπή θεωρεί τις παραπάνω μεθοδολογίες σε πρώιμα στάδια ανάπτυξης και ότι δεν αποκλείεται οι τελικές προδιαγραφές να διαφέρουν αισθητά από τις αρχικές προτάσεις.

Τέλος, είναι καλό να τονισθεί ότι η αναφορά της επιτροπής σε θέματα λειτουργικού κινδύνου

δεν περιορίζεται μόνο στην ποσοτική τους διάσταση (υπολογισμός δηλαδή των αντίστοιχων κεφαλαιακών απαιτήσεων), αλλά και σε ποιοτικά κριτήρια που γίνονται τόσο περισσότερο αυστηρά όσο η τράπεζα εφαρμόζει περισσότερο εξελιγμένη μέθοδο υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων για το λειτουργικό κίνδυνο.

Ετσι για την εφαρμογή της μεθόδου του Βασικού Δείκτη, δεν υπάρχει καμία απαίτηση σε ποιοτικά κριτήρια. Για την εφαρμογή της Τυποποιημένης μεθόδου, θα πρέπει η τράπεζα να έχει προχωρήσει σε ανάπτυξη διαδικασιών διαχείρισης λειτουργικού κινδύνου με την ανάπτυξη συστημάτων καταγραφής και ανάλυσης σχετικών δεδομένων (loss events), να υπάρχει τεκμηρίωση της κατηγοριοποίησης των διαφόρων δραστηριοτήτων και να υπάρχουν επαρκείς μηχανισμοί εσωτερικού ελέγχου.

Για τη μέθοδο Εσωτερικής Μέτρησης τα κριτήρια γίνονται ιδιαίτερα αυστηρά και η τράπεζα θα πρέπει να έχει πλήρως ενσωματώσει διαδικασίες διαχείρισης κινδύνων στις καθημερινές δραστηριότητες, να υπάρχουν επαρκείς διαδικασίες, μεθοδολογίες και συστήματα για την αξιόπιστη μέτρηση των παραμέτρων υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων για το λειτουργικό κίνδυνο και να γίνεται συστηματική δημοσιοποίηση των εσωτερικών διαδικασιών διαχείρισης του λειτουργικού κινδύνου, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στον Πυλώνα 3 του νέου εποπτικού πλαισίου.

